Language consultations: electronic database

http://www.valodaskonsultacijas.lv/en/questions/1061

Question

Kā latviešu valodā dēvējama reliģiskā kustība, ko angļu valodā sauc ***scientology***?

Answer

Latviešu valodā kustības nosaukums ir ***scientoloģija***.

Aizguvumi latviešu valodā tiek fonētiski atveidoti atbilstoši vārda izrunai avotvalodā. Taču, ja vārda pamatā ir klasisko valodu (latīņu un grieķu) izcelsmes vārdi, tad uz jautājumu nav tik vienkārši atbildēt.

Ja vārda pamatā ir latīņu un grieķu izcelsmes vārdi, aizgūstot latviešu valodā, tradicionāli tos bieži vien fonētiski atveido atbilstoši izrunai latīņu vai grieķu valodā, īpaši tad, ja valodā jau ir citi aizguvumi, kuros ir šīs vārddaļas (ja vārdu *scientology* atveidotu atbilstoši izrunai angļu valodā, vārda otra daļa būtu jāatveido *-lodžija*). Piemēram, no franču valodas vārda *accélération* (latīņu val. *acceleratio* 'paātrināšana') aizgūtais vārds latviešu valodā ir *akcelerācija*, nevis *akselerācija*, no angļu valodas aizgūtais termins *sequencing* latviešu valodā ir *sekvencēšana*, nevis *sekvensēšana*.

Nav vēlams, ja vienas saknes vārdi valodā lietoti atšķirīgi, piemēram, *akcelerācija* un *akselerators*. Lai gan valodas praksē šādi gadījumi ir, piemēram, *akselerators/akcelerators*, *akselogrāfs, akselometrs, akcelerometrs*, tomēr tādējādi nav skaidrs, kā kurā gadījumā vārds rakstāms.

Aizguvuma varianta ienākšanu valodā var ietekmēt arī dominējošās starpniekvalodas, piemēram, agrāk vācu un krievu valoda, mūsdienās – angļu valoda.

Vārdnīcās angļu *scientology* (latīņu val. *scientia* 'zināšanas, zinātne' + grieķu val. *logos* 'jēdziens, mācība') atbilstošais latviešu valodas vārds ir norādīts ***scientoloģija***. Valodas praksē sastopams arī šī termina lietojums atbilstoši vārda pirmās daļas izrunai angļu valodā – *saentoloģija* un *saientoloģija*, taču šāds lietojums normatīvos latviešu valodas avotos nav apstiprināts.

Sources

Svešvārdu vārdnīca. Red. J. Baldunčiks. Rīga : Jumava, 1999,705. lpp.

Ilustrētā svešvārdu vārdnīca. Sast. I. Andersone, Dz. Dāvidsone, A. Cebura. Rīga : Avots, 2019, 743. lpp.

Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca: scientoloģija

Zilgalve, E., Pūtele, I., Pēča, K. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 20. Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2025, 235.–236. lpp.